

סוגיית "כל עיר שגגותיה גבוהים"

עין איה שבת, פרק ראשון סימנים כה-כו

תלמוד בבלי מסכת שבת דף יא עמוד א

ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת לסוף חרבה, שנאמר (עזרא ט ט) "לרומם את בית אלהינו" וגו'. והני מילי בבתי, אבל בקשקושי ואברורי לית לן בה.

עין איה

אלינו מפני חפצנו לקשט את החיים בקישוט החיצוני של האמונה והדת, כמו שישנן אומות וכתות כאלה שלא יוכלו להתעלם מפעולת רגשי הדת על לבות הכלל וערכם בסדרי החברה האנושית, על כן יחזיקו את עניני האמונה ותוכן עבודת ד' במדרגה גבוהה, אבל לא בעצם החיים, כי אם במדרגת קישוט ותכשיט חיצוני לחיים. וזאת ההדרכה היא רעה מאד ומביאה נזק והפסד נורא למצב קדושתם של ישראל, שיסוד תורת ד' אשר אתנו הוא שהיא כולה מלאה חקי חיים ונקראת תורת חיים.

על כן לא בתור תכשיט חיצוני לחיים צריך לכבדה ולהוקירה, שבוה לא תמצא מקום כי אם בעיתים מזומנות ומקומות של פומבי והליכות סדרים מקושטים בפארים חיצוניים, כי אם צריכה היא שתסדר את עצם החיים הישראליים מיד ד' אלהים חיים. על כן, להשריש זה קשקושי ואברורי, שהם בנינים של יופי וקישוט לבד, לא באה הקפידא שלא יהי' בית הכנסת גבוה מהם, להורות שמושגינו בבית הכנסת, שהוא המכון לקיבוץ עבודת השי"ת והרמת כח האמונה ויראת ד' בלבבות, אינו ממינס של הקשקושי ואברורי שהם שימושים של קישוט ויופי לבד, שהוא רק בערך טפל וחיצוני לחיים, ואין לתן לבית הכנסת יחס נערך להם עד שיהי' קפידא בגבהם יותר. אמנם בית הכנסת נערך בערך עומק גוף החיים הישראליים, כערך הבתים העיקריים, מקומות החיים בעצמם,

כה. עמוד העולם מתקיים בנה(ה)שרשה של הדעת האמתית, שהמרכז היותר גבוה ונשא שבחיים הוא קדושת החיים לשם השם ית', "כל מעשיך יהיו לשם שמים", זהו המקום היותר נשגב שאליו צריכים כל עניני החיים לפנות. על כן, אם באומה הישראלית, ששם השם ית' שנקרא עלינו הוא כל קיומינו והצטיינותינו בתור סגולה אלהית בעולם, אם נקודות חילוניות יעשו חלילה בלב האומה רמים ונשגבים יותר מהשאיפה של קדושת ברית ד' שעמנו, שעל זה מורה בנין בית הכנסת בתור מקדש מעט גם בארץ גלותנו, הרי נוטל בזה כל יסוד המקיים והמחיה את האומה בחיות האלהית שלה, ותושלך אמת ארצה.

על כן כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת [לסוף] חרבה, להורות שהתעורה של בית הכנסת, שהיא עבודת השם ית', הוא המקום היותר גבוה שבחיים, שכל פינות החיים הפרטיים כולן אליו יפנו, ועל ידו יתעלו ויתרוממו. ובוה מתמשכת תכלית החיים, לקדושה ולצדק בכל ארחותיהם, והם נבנים ומתקיימים, "קדוש לעולם קיים". "והיה הנשאר בציון והגות בירושלים קדוש יאמר לו".

והנה היסוד העיקרי הנצרך להורות על גדולת ערך התורה ועבודת ד' ומצבם הרם בחיי האומה הישראלית בכללה ובפרטיה, צריך שיהי' בולט שאין הוקרתנו את קדושת ברית ד' אשר עמנו וקדושת תוה"ק, באה

ועליהם הוא מתרומם, להורות שמטרת כלל החיים ופרטיהם ישובו לתכלית עבודת ד' ושם ד' שנקרא עלינו בכלל האומה, ומסתעף לפרטיה.

על כן מדקדקת תוה"ק בכל פרטי החיים, "מי מנה עפר יעקב", "כי אני ד' רופאך", כרופא שמדקדק עם החולה על כל פרטי תהלכותיו מפני שהוא מסדר לו את עיקר חייו, לא כמו פדגוג שמלמד לנער הליכות נימוסיות חיצוניות, שלא יפגע במקומות המכוסים שבחיים. והיחש לבית הכנסת עם קשקושי ואברורי עם

ברניות עומדות רק לנוי ולפאר, הוא דבר משחית כל יסוד חיי האומה הישראלית, שבנויה להיות דבקה בד' אלהים חיים בכל דרכיה והליכותיה, לא על ידי פרחים של ציצים נובלים, "יבש חציר נבל ציץ ודבר אלהינו יקום לעולם". והיופי וההידור יבאו רק לערך נטפל, להגדיל את ההתעוררות הפנימית לאהבת הדברים העיקריים, אהבת ד' ודעת דרכיו ושמירת תורתו, כדרך נועם הטעם לעומת תכלית המזון להחיות בו נפש כל חי.

אמר רב אשי: אנא עבדי למתא מחסיא דלא חרבה. והא חרבה? מאותו עון לא חרבה.

עין אי"ה

כו. על כל חכם בעדתו להשתדל ראש לכל דבר, שתהי' הפניה הראשית של כלל עם ד' לקדושת שם ד' ויסוד התורה בחיים, שלא להניח לשאיפות אחרות לרשת חלילה מקום הקודש, אז תתקיים העדה בצביונה הרוחני. ואם חלילה דברים פרטיים, שגם הם יוכלו להפסיד כח הקיום של איזה עדה, יגרמו להחריבה, הנה יסוד החיים הישראליים יהי' תמים עמם. על כן בכל מקום שיבאו וידחו יהי' רוח ד' עמם, ואין זה חורבן מוחלט כי מעפר אחר יצמחו, ובאשר יתיישבו, ישובו לתקן את השגיאות הראשונות, וכל סדרי החיים שאינם ע"פ ארחות תורת ד' שגרמו ההפסד, יכירו, ויבנו בתוך עם ד'.

אבל אם הדעה היסודית תאבד, אם לאבן פינת החיים הכלליים והפרטיים לא תחשב הקדושה ועז ד', כי אם כח הזרוע ולאומיות חומרית שכל מגמתה איננה התכלית הנשגבה להיות מצטרפת להתכלית העליונה שהוא חפץ השם ית' ושמו שנקרא על עמו, כי אם חפצים פרטיים, ולעשות את הכלל רק לכלי מגושם, להגיע על ידו כל יחיד חפץ לבבו וצרכי החיים החומריים, והגגות הפרטיים עומדים לפי זה במדרגה

גבוהה הרבה מבית הכנסת מקום הקדושה והעבודה האלהית, באופן מושחת כזה כשתחרב עיר, חורבנה הוא חורבן עולם. כי הרוח הישראלי ילך הלך והתדלדל מאין לו קשר פנימי עם הקדושה העליונה החופפת על כלל עם ד' על ידי שם ד' עליון שנקרא עלינו, וחורבן כזה הוא חורבן שמנפש עד בשר יכלה. לא כן חורבן הבא מדברים פרטיים, כשיסוד העיקרי הוא עומד בתקפו איננו כי אם חורבן עראי שסופו להבנות, בעיר זאת או במקום אחר.

על כן דבר גדול עשה רב אשי דעביד למתא מחסיא דלא חרבה מאותו עון, ששמר בה היסוד הראשי להיות המגמה היותר גבוהה והיותר פנימית שבחיים, הקדושה האלהית, לרומם בית אלהינו. ואם כפי יצר לב האדם נודמנו סבות שהחריבוה, רב הוא ונכבד הרב שלא חרבה מאותו עון. על כן ידענו נאמנה שהבנים הנפוצים מעיר כזאת, שכלל הקדושה הישראלית חזק ואמיץ בקרבה ועומד בה למעלה מכל תעודה צדדית שתוכל להיות [משתרשת] בכח הזמן ושטף החיים, יהיו בנים נאמנים לד' ותורתו ועמו, ועוד יהיו לכרכה, גודרי גדר משוככי נתיבות לשבת.